

YEREL VE KÜRESEL KRİZLER IŞIĞINDA BASEL II KRİTERLERİNİN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE ETKİLERİ: 2001-2010 VERİ ANALİZİ

Feyyaz ZEREN¹

Şuayyip Doğu DEMİRCİ²

ÖZ³

Çalışmanın amacı, Türk bankacılık sektörünün dünyadaki finansal krize karşı direncinin ölçümü ve ikiz krizler sonrası bankalara konulan yasal düzenlemelerin başarılı olup olmadığını göstermektir. Bu bağlamda Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 22 banka; büyüklüğüne, yabancı ortağı olup olmamasına, halka açık olup olmamasına ve kamu bankası ya da özel banka olmasına göre dört farklı ayrıma tabi tutularak analizine göre korelasyon katsayıları hesaplanmış ve 2004 yılında yayınlanan Basel II kriterlerinin ülkemizdeki gelişimi incelenerek SPSS ortamında T-Test analizleri yapılmıştır. Çalışmada bankaların aktif karlılığı, özsermaye karlılığı, takipteki krediler ve sermaye yeterliliği gibi değişkenler kullanılmıştır.

Araştırmanın hipotezlerini test etmek için temel veri kaynağı olarak; Türkiye Bankalar Birliği'nin 2011 yılı haziran ayında yayınlamış olduğu "Türkiye'de Bankacılık Sistemi Seçilmiş Rasyolar 2001-2010" isimli raporundan faydalanılmıştır.

Çalışmanın sonucunda ise, Türkiye'nin 2008 krizini geçmiş krizlere nazaran daha hafif atlattığını destekleyen bulgulara yer verilmiş ve bu bağlamda küresel kriz sonrası ortaya çıkan Basel III kriterlerinin getirecekleri tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Küresel Finansal Kriz, Kredi, Basel Kriterleri,

JEL Kodları: G01, G21, E51

THE EFFECT OF BASEL II CRITERIAS ON TURKISH BANKING SECTOR IN THE LIGHT OF LOCAL AND GLOBAL CRYISIS: 2001-2010 DATA ANALYSIS

ABSTRACT

The aim of this study is the measurement of Turkish banking sector's resistance against the financial crises in the world and it shows legal regulations on banking after the twin crises and also it shows whether this legal regulations successful or not. In this context, twenty two banks which operating in Turkish banking sector; divided into four different group. According to their size, foreign share holders, whether it is public or private. Their correlation coefficient has been calculated and as looking at the Basel II criteria's which published in 2004, T-Test analysis has been done with SPSS.

In this study, some variables have been used such as return on equity, Follow-up Loans, Capital Adequacy, In order to test the hypotheses of the study, the report "Türkiye'de Bankacılık Sistemi Seçilmiş Rasyolar 2001-2010", published by Turkish Banking Association in June 2011, has been used as the basic data resource. Some findings, which supports that Turkey got over the crisis in 2008 with minor loss according to previous crises, have been involved in the result of the study.

In this regard Basel III criteria, which were emerged after global crisis, has been discussed what it will bring.

Key Words: Banking, Global Financial Crisis, Credit, Basel Criteria

JEL Codes: G01, G21, E51

¹ Arş. Gör, Sakarya Üniversitesi, fzeren@sakarya.edu.tr

² Arş. Gör, Sakarya Üniversitesi, sdemirci@sakarya.edu.tr

³ Bu çalışma Ünye İİBF İşletmecilik Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

1989 yılında 32 sayılı karar ile döviz işlemleri ve sermaye hareketleri serbest bırakılmıştır. Bu kararla birlikte yurt dışından sıcak para akışı hızlanmıştır. Ama bu paralar uzun vadeli ve yatırım amaçlı değil aksine kısa vadeli faiz arbitrajı sağlamak için ülkemize gelmekteydi. Bu paraların bir kısmı İMKB hisse senetlerine bir kısmı ise Devlet İç Borçlanma Senetlerine (DİBS) olmuştur. Bankalar bu dönemde bankacılık faaliyetlerinden ziyade yurt dışından fon sağlayıp, bu fonlarla DİBS ve hisse senetlerine yatırım yapmışlar, elde ettikleri gelirlerle de ülke içinde Türk Lirası (TL) ile kredi vermişlerdir. (Köse, 2003: 239)

1989-1994 arası geçen zamanda kamunun açıkları giderek artmıştır. Bunun başlıca nedeni ise yeterli vergi geliri elde edememesi ve kamu sektöründeki aşırı istihdamdan ötürü elde edilen düşük miktardaki vergi gelirinin kamu çalışanlarına özellikle de KİT'lerde çalışan işçilere gitmesiydi. Öyle ki kamuda çalışan bir işçinin maaşı aynı işi yapan bir memurun maaşının 7-8 katı fazla olmuştur. Ayrıca dövizin gerçek değerinin altında tutulmasından ötürü ithalat aşırı derecede artmış bunun sonucu olarak ciddi dış ticaret açıkları verilmişti (Çarıkcı, 19??).

1993 senesinde yanlış yönetilen finansal piyasalar, hazine ihalelerinin iptali gibi sebeplerden Türkiye'nin kredi notu düşürülmüş, Türk parasının değerinin düşeceği yönündeki beklentilerde krizi tetiklemiş ve 1994 senesinde Türkiye de kriz çıkmıştır. TL ye olan güvenin azalması DİBS' lere olan talebi düşürmüş, dövize olan talebi arttırmıştır. Dövize olan artan talebi karşılamak için Merkez Bankası rezervlerini kullanmış ve bir anda Türkiye'den 7 milyar dolar gibi bir sıcak para çıkışı yaşanmıştır. 5 Nisan 1994 te alınan kararlarla dövizin fiyatı 3 günde 2 katına çıkmıştır (Oksay, 2007: 21).

Bu krizden sonra kamuya yeni personel alımı durmuş eksik olan yerlere kurumlar içerisinden geçiş yapılmış, KİT'lere ait oteller gibi gayrimenkuller satılmış veya kiralanmıştır. Bu dönemde bankacılık açısından alınan önemli karar ise mevduatlara %100 devlet garantisi verilmesidir. Ayrıca bankaların açık pozisyonlarının kapatılması için pek çok tebliğ yayınlanmış, alınan bu önlemler sonrası TL tekrar değer kazanmış ve bankaların açık pozisyonlarında azalma görülmüştür.

90'lı yıllarda sıkça görülen kısa süreli koalisyon hükümetleri nedeniyle orta vadeli bir ekonomik kalkınma planı izlenememiş ve 5 Nisan kararlarını destekleyen hareketler yapılamamıştır. Bu sebeplerden ötürü 1996 - 1998 yılları arasında kamusal açık giderek büyümüş, bankalarında açık pozisyonları genişlemiştir. Bu dönemde ilk kez bir kamu bankası özelleştirilmiştir. Etibank'ın bankacılık faaliyetleri üçe ayrılarak Anadolu Bank, Deniz Bank ve Eti Bank olarak üçe ayrılmış ve devlet bu üç bankanın isim hakkını satmıştır (Günel, 2006:163).

Kısacası bu dönemde bankalar bankacılık faaliyetinden ziyade kamunun finansörlüğünü yapmışlar, yurt dışından getirdikleri dövizlerle hazinenin çıkardığı DİBS'lere yatırıp yapıp büyük karlar elde etmişlerdir. Ayrıca bu dönemde kamu bankaları özelleştirilmeye başlanmıştır. Ve yine 90'lı yıllarda ulusal bankalarımız yurt dışında banka kurmaya ve ya kurulu olan bankalara yatırım yapmaya başlamışlardır (Demirci, 2010: 15).

1. İKİZ KRİZLER VE GÜÇLÜ EKONOMİYE GEÇİŞ PROGRAMI

1990'lı yıllardaki kısa süreli kalkınma planları, seçim yatırımı olarak yapılan harcamalar ve kamuya yapılan aşırı istihdamlar, sıcak paranın doğrudan yatırımlardan ziyade kısa süreli ve spekülatif hareketler için ülkeye girmesi Türkiye'nin mali yapısında büyük sorunlara neden olmuştur. Asya krizinin etkilerinin Türkiye'de fazlaca hissedilmemesine rağmen 1998 senesinde bu krizin artçısı niteliğindeki Rusya krizi Türk ekonomisini derinden etkilemiş, bavlul ticareti azalmış, iç borçlanma faiz oranları artmış,

sıkı maliye politikası izlenmesinden dolayı büyüme azalmıştır. 1999 da ki deprem felaketinden dolayı tekrar dışarıdan yüklü miktarda borç para alınmaya başlanmış ve ülke olarak %6,1 lik bir daralma gerçekleşmiştir. Bozulan mali yapıyı düzeltmek için 9 Aralık 1999 da istikrar programı açıklanmıştır (Celasun, 19??).

Bu programın amacı 30 yıldır çift haneli olan ve %70-80'lere ulaşan enflasyonu düşürmek, son yıllarda tekrar artış gösteren faiz oranlarını indirgemek, kamunun borcu borçla kapatarak sürdürmeye çalıştığı iç borçlanma sistemini bitirerek tekrar büyümeyi sağlamaya yöneliktir. Program pek çok aksaklığa rağmen (ülkenin içinde bulunduğu kırılgan ekonomi, kamu harcamalarını finanse etme önceliği) 2000 yılının başlarında program işe yaramış, faizler düşmüş, enflasyon %30'lara gerilemiş, piyasada ki iç talep canlanmıştır. Ama bankaların likidite ihtiyaçlarını karşılamak ve açık pozisyonlarını kapatmak amacıyla piyasadaki ve dış piyasadaki aşırı derecede borçlanmaları faizleri tekrar yukarıya çıkarmıştır, yabancı bankalar ellerindeki DİBS'leri satıp piyasadaki çekilmiştir. Bu nedenlerden ötürü piyasalar 22 Kasım 2000'de krizle tanışmıştır (Karaçor, 19??, 389).

Bayındır Bank'ın Romanya da faaliyet gösteren iştirakinin zor duruma düşmesi, bir yöneticisinin para kaçırırken tutuklanması, Romanya da mevduat sahiplerinin paralarını hızlıca çekmeye başlamasına sebep olmuş ama Bayındır Bankın Romanya'da ki bankasını batmaktan kurtaramayacağı belli olduğundan bu borçları Vakıf Bank ödemiştir. Ama buna rağmen Türkiye'ye karşı bir tedirginlik oluşmuştur. Kısa süre önce özelleşen Eti Bank'ın batmanın eşiğinde olmasının farkına varılması da bu bankanın gizli ortağı olan Demir Bankı zor duruma sokmuştur. Bu durumlardan ötürü bankalar iç ve dış piyasalarda borçlanmakta zorlanmışlar ve bu da faiz oranlarını yükseltmiş ve bankacılıktan ötürü krizin ilk ayağı çıkmıştır (Uygur, 2001: 20).

Kasım 2000'de Bankacılık alanında başlayan krizle TL ye olan güvenin azalması dövize olan talebi arttırmıştır. Bu dönemde 1999'da başlayan program tamamen ortadan kalkmış Merkez Bankasının 6 milyar dolarlık rezervi erimiştir. Gecelik faizler % 4000 civarlarına ulaşmıştır. Bu krizlerin çıkma nedenleri olarak ise Türk Lirasını döviz karşısında fazla değerli tutmak, kamu bankalarının hükümetleri desteklemekten ötürü ortaya çıkan açık pozisyonların kapatılmaması bu açıkların kapatılması için piyasadaki yüksek faizli borçlanılması gibi konular neden olmuştur.

Kamu bankalarının açık pozisyonları yüzünden borçlanma gereksinimleri özel bankalara göre daha fazlaydı ve bazı kamu bankalarında gecelik borçlanma faizi %600'lerde iken başka bir bankada ise bu oran % 2200 seviyesindeydi. Kamu bankaları ve fon bankalarının 26 Şubat 2001 itibariyle 21,8 milyar TL ye ulaştı. Merkez Bankası ve Hazine kamu bankalarının görev zararlarını kapatmak için borçları oranında devlet tahvili çıkarmış ve bankalara borçları oranında dağıtmıştır. Ayrıca bankaların açık pozisyonları kapatılmış, piyasadaki ve özel bankalardan Açık Piyasa İşlemleri ile çekilen likidite ile fondaki bankalar finanse edilmiştir. Ve bankaların açık pozisyonları Mayıs 2001'de tamamen kapatılmıştır (Serdengeçti, 2002).

90'larda serbestleşmeyle birlikte 81'e kadar yükselen banka sayısı 1999 - 2002 yılları arasında ise yaşanan krize bağlı olarak tasfiye ve birleşmelerle Eylül 2002 itibariyle 55'e düşmüştür. Bu dönemde ayrıca kamu bankası sayısı da azalma göstermiştir. 1980 senesinde 9 olan kamu bankası sayısı kriz sonrasında 3 e düşmüştür. 1980 senesine kadar hiçbir yabancı banka kurulmamışken 2002 yılına gelindiğinde ülke çapında 15 yabancı banka hizmet vermekteydi (Köse, 2003).

2000 Kasım ve 2001 Şubat dönemindeki ikiz krizlerle büyük yaralar alan Türkiye ve finans sektörü özellikle bankacılık kesiminde büyük güç kaybına uğramıştır. 2000 yılı başında 79 banka ulusal çapta faaliyet gösterirken 2002 yılına gelindiğinde 54 e kadar düşmüştür. Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı (GEGP) çerçevesinde finansal piyasaların

daha iyi yönetilmesi için birçok atılımda bulunulmuştu. Bu dönemde Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu (BDDK) kurulmuş, bankacılık ile ilgili tüm faaliyetleri ve denetim yetkisi bu kurula devredilmiştir. Kamu bankaları, ayrı yönetim kurulları yerine Kamu Bankaları Ortak Yönetimi adı verilen bir yönetim yapısıyla yönetilmeye başlanmıştır.

2. BASEL II STANDARTLARININ TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

Hızla gelişen finans sektöründe son zamanlarda iyice ortaya çıkan krizler, skandallar ve kontrolsüz büyümenin sonucu olarak 80'li yıllardan beri kullanılan Basel standartları geliştirilerek Basel II standartları ortaya konulmuştur.

Basel II bankaların etkin risk yönetimini ve piyasa disiplini güçlendirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin daha başarılı kılmak ve bu sayede sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi ortaya çıkartmak ve finansal istikrara katkıda bulunmayı benimsemiştir.

İkiz krizlerin ardından toparlanma sürecine göre Türkiye Bankacılık Sektörü BDDK'nın da sıkı denetimi sayesinde toparlanma sürecine girmiş, 2003 yılından sonra uzun yılların ardından tek partili döneme girilmesi piyasalarda güven ve istikrar ortamını oluşturmaya başlamış, bu ortamda da yabancı sermaye girişleri 90'larda olduğu gibi kısa vadeli faiz arbitrajı yapmak yerine ülkemizde yeni bankalar kurmak ya da var olan bankaları satın alarak ülkemizde faaliyet göstermeye başlamışlardır. Bu durumun da etkisiyle zaten küresel olan finans sektörü ülkemizde de uluslar arası boyut kazanmaya başlamış ve Basel II kriterlerinin uygulanması gerekliliği duyulmuştur (Zeren, 2010: 59).

Basel II kriterleri ile birlikte kredi derecelendirme kuruluşlarının işletmelere vermiş olduğu kredi notlarının önemi iyice artmıştır. Çünkü uygulama ile birlikte kredinin risk seviyesi kredi maliyetlerini direkt olarak etkileyecektir. Eğer bankalar düşük kredi notuna sahip şirketlere kredi verirlerse bu kredinin riski daha yüksek olacağı için daha çok sermayeyi karşılık olarak tutmak zorunda kalacaklar bu da kredi olarak kullanılabilecek olan paranın atıl olarak rezervlerde beklemesine sebebiyet verecektir. BDDK ve TBB, Türkiye'deki bankaların alt yapılarını Basel II'ye göre oluşturmalarını ve bu sayede Türk bankalarının küresel pazarlarla uyumla çalışmaları için bankalara direktifler vermektedir. Basel II uygulamalarıyla ülkemizin bankacılık sektörü daha sağlam ve daha etkin bir bankacılık anlayışına kavuşmuştur (Arslan, 20??: 53).

3. 2008 KÜRESEL KRİZİNİN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE YANSIMALARI

2001 yılında ülkemizde yaşanan ikiz krizler ve bunların etkilerini gidermek için kriz sonrası kurulan BDDK ve TMSF, 2004 yılında ortaya çıkan Basel II kriterlerine uyum çalışmaları, kamu bankalarının tek elden yönetilmesi, güçlü ekonomiye geçiş programının bankacılık sektörüne yaptığı sıkı denetimler ve güçsüz bankaların piyasanın dışına çıkartılmaları ya da başka bankalarla birleştirilmeleri ülkemizi 2008 küresel krizine karşı güçlü girmesini sağlamıştır (Civelek, 20??: 1).

Ama krizin küresel olması Türk Ekonomisi ve Bankacılık sektörünü yine etkilemiştir. Bu etkileri özetleyecek olursak;

- Dış Talepte Gerileme: 2001 yılında yaşanan krizin ulusal ölçekte olması yüzünden zamanın sanayicileri dış talebe yönelmiş ve ihracatlarını arttırmışlardı ama bu krizin küresel boyutta olmasıyla dış talepte azalma görülmüş bu da işletmelerin gelirlerini azaltmış ve harcamalarını düşürme yada kredi kullanımlarında azalmaya sebebiyet vermiştir. (Özatay,2009: 143)

- Uluslararası Kredilerde Azalma: Özellikle Amerika ve kıta avrupasındaki finansal kuruluşları olumsuz biçimde etkileyen küresel finansal kriz bankacılığa ve bankalara olan güveni azalmış, finansal piyasalardaki belirsizliğinde artmasıyla uluslararası sermaye hareketleri krizin yaşandığı ülkelere geri dönüş yapmıştır bu da Türkiye'ye giren ülke dışı kredilerde azalmaya sebebiyet vermiştir. IIF verilerine göre 2007 yılında yükselen ekonomilere 888 milyar dolar net sermaye girişi yaşanırken 2008 yılında 392 milyar dolara 2009 yılında 141 milyar dolara geriledi. Kredi musluklarının kapanmasına yatırım ve önceki kredilerin geri çağırılması birleştiğinde ülke dışı kredi bulma ve kullanma olasılığı düştü. Bu durum finansal kurum ve şirketleri önceki dönemden kalan borçlarını ödemeye yönlendirmektedir (Özatay, 2009: 144).
- Yurtiçi Kredilerde Azalma: Küresel krizin de etkisiyle bankaların vereceği kredilerde azalış beklenmiştir. Özellikle küresel krizin çıkış dönemlerinde krizin derinliğinin ne kadar olacağını kestiremeyen bankacılık sektörü nakit kalmak istemişler, yurt dışından kredi bulma şansları azalmış ve takipteki kredilerinde artış gözlemlenmiştir. Bu nedenlerle kriz döneminde bankaların kredi verme isteksizliği artmıştır (BDDK,2008: 34).
- Türkiye'de Yerleşik Yabancı Finans Kuruluşlarının Durumu: Küresel finansal kriz döneminde ülkemizde iştirak olarak bulunan yabancı bankaların ve diğer finansal kuruluşların merkezlerinin bulunduğu ülkelerdeki krizden etkilenmemiş ve her hangi bir kırılma yaratmamışlardır (Selçuk, 2010: 21).

4. UYGULAMA

Araştırmanın amacı, Türk bankacılık sektörünün dünyadaki finansal krize karşı direncinin ölçümü ve ikiz krizler sonrası bankalara konulan yasal düzenlemelerin başarılı olup olmadığını göstermektir. Bu bağlamda Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 22 banka; büyüklüğüne, yabancı ortağı olup olmamasına, halka açık olup olmamasına ve kamu bankası ya da özel banka olmasına göre dört farklı ayrıma tabi tutularak analizine göre korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ayrıca 2004 yılında yayınlanan Basel II kriterlerinin ülkemizdeki gelişimi incelenerek SPSS ortamında T-Test analizi yapılmıştır. Çalışmada bankaların aktif karlılığı, özsermaye karlılığı, takipteki krediler ve sermaye yeterliliği gibi değişkenler kullanılmıştır.

4.1. KORELASYON ANALİZİ

4.1.1. Hipotezlerinin Kurulması

H₁: Takipteki Krediler ile Sermaye Karlılığı arasındaki negatif yönde bir korelasyon vardır.

H₂: Takipteki Krediler ile Varlıkların Karlılığı arasındaki negatif yönde bir korelasyon vardır.

4.1.2.Yorumlar

Bu aşamada, veri setini oluşturan 17 bankanın Takipteki Krediler / Toplam Krediler oranları, Sermaye Karlılığı oranları ve Varlıkların Karlılığı oranları alınarak takipteki kredilerdeki değişimin karlılıkla ilintili olup olmadığı korelasyon katsayıları üzerinden incelenecektir ve yorumlanacaktır.

Tablo 1: Takipteki Kredilerinin Sermaye Karlılığı ve Varlıkların Karlılığı İle Korelasyon Katsayıları (2001 – 2010)

Banka İsmi	Takipteki Krediler ile Sermaye Karlılığı Arasındaki Korelasyon Katsayıları	Takipteki Krediler ile Varlıkların Karlılığı Arasındaki Korelasyon Katsayıları
Ziraat Bankası	-0,93766	-0,96112
Halk Bankası	0,148491	0,14728
Vakıfbank	-0,77453	-0,80084
Garanti	-0,93462	-0,94754
Yapı-Kredi	-0,25879	-0,36855
ING	-0,25621	-0,38648
TEB	-0,71855	-0,64414
Denizbank	-0,95701	-0,94286
FORTİS	-0,64688	-0,60715
HSBC	-0,13352	-0,29953
Şekerbank	-0,92179	-0,93905
Alternatifbank	0,88507	-0,89793
Anadolubank	-0,90712	-0,89561
Tekstilbank	-0,63914	-0,6141
Eurobank Tekfen	-0,34265	-0,4126
Citibank	0,000313	0,013264
Turklandbank	-0,98367	-0,98282

Yukarıdaki tablo değerlendirilecek olursa, ikiz krizler sonrası birçok bankanın takipteki krediler rakamlarındaki düzelmenin karlılıkları ile negatif korelasyon ilişkisi içerisinde olduğu görülmektedir. Ele alınan 17 bankadan 11'inin korelasyon katsayısının 0,5'in üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum bankaların kredilerin dönüş oranlarının düşmesi, bankanın karlılığını yükseltmektedir sonucuna ulaşmamızı sağlamaktadır. Takipteki krediler ve varlıkların karlılığı arasındaki ilişkinin de aynı seviyede olması bu 11 banka için yukarıda ortaya atılan her iki hipotezin de kabul edilmesi yönünde karar vermemize neden olacaktır.

4.2. T-TEST ANALİZLERİ

4.2.1. Hipotezlerinin Kurulması

H₃: 2004'te Basel II Sermaye Uzlaşısı yayımlandıktan sonraki 3 yılda, 2004'ten önceki 3 yıla göre Toplam Krediler içindeki Takipteki Krediler oranlarında anlamlı bir fark vardır.

H₄: 2004'te Basel II Sermaye Uzlaşısı yayımlandıktan sonraki 3 yılda, 2004'ten önceki 3 yıla göre Sermaye yeterliliği oranlarında anlamlı bir fark vardır.

4.2.2.Yorumlar

Bu aşamada önce veri setini oluşturan 22 bankanın takipteki krediler/toplam krediler oranları, daha sonrada sermaye yeterlilik oranları ile ilgili T-testi analizi yapılacaktır. Burada bankalar daha önceden belirtilmiş olan ayrıma göre “bağımsız iki grup arası T-Testi” analizine tabi tutulacaktır. Buradaki birinci grubu, her bir banka için Basel II Sermaye Uzlaşısı öncesi 3 yılın ortalamaları ve ikinci grubu da Basel II Sermaye Uzlaşısı sonrası 3 yılın ortalamaları oluşturmaktadır. Analizler % 95 güven aralığı baz alınarak yapılmıştır.

4.2.2.1.Takipteki Krediler/Toplam Krediler Analizleri

Tablo 2: Takipteki Krediler/Toplam Kredilere İlişkin T-Testi Sonuçları

Temel İstatistikler	Ortalama	Std.Sapma	Adet
ÖNCE	6,7909	7,6087	22
SONRA	0,4327	0,5298	22
T Testi Bulguları			
Ortalama Fark	-6,3582		
T değeri	3,949		
Anlamlılık Düzeyi	0,001		

Analizdeki 22 bankanın toplam krediler içindeki takipteki kredilere ait ortalaması Basel II Sermaye Uzlaşısı öncesi 6,7909 iken; uzlaşısı sonrasında bu ortalama 0,4327 ye düşmüştür. Takipteki krediler ortalamasının düşmüş olması olumlu bir gelişmedir. Ayrıca, anlamlılık düzeyinin 0,001 olması, yani 0.05'ten küçük olması, 2004 sonrası oranlarındaki azalışın anlamlı bir düzeyde olduğu şeklinde yorumlanır.

Böyle bir durumda kanıtlamaya çalışılan “2004'te Basel II Sermaye Uzlaşısı yayımlandıktan sonraki 3 yılda, 2004'ten önceki 3 yıla göre Toplam Krediler içindeki Takipteki Krediler oranlarında anlamlı bir fark vardır.” hipotezi kabul edilir.

Bu durumda yapılacak olan yorum kriterler için yapılan çalışmaların karşılıklarını almaya başladığı yönündedir. Zira buradaki anlamlılık düzeyi o kadar düşüktür ki duruma takipteki krediler açısından bakıldığında Türkiye'deki bankalar Basel II Sermaye Uzlaşısının Türkiye'de uygulanmaya başlanmasına tam anlamıyla hazırdır denebilir. Bu durum, ülkemizin 2008 küresel krizi öncesi hazırlıklarının tam olduğunu göstermektedir. 2008 ve ertesinde ülkemizin küresel finansal krizden başarıyla çıkmış olması mevcut durumu teyit etmektedir.

4.2.2.2.Sermaye Yeterliliği Oranı Analizleri

Burada öncelikle bütün bankaları kapsayan genel bir analiz yapılacak daha sonra ise daha önce belirtmiş olunan ayrımlara göre analizler yapılacaktır.

Tablo 3: Sermaye Yeterlilik Oranlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

Temel İstatistikler	Ortalama	Std.Sapma	Adet
ÖNCE	12,4864	5,9808	22
SONRA	12,0909	3,3730	22
T Testi Bulguları			
Ortalama Fark	-0,3955		
T değeri	0,363		
Anlamlılık Düzeyi	0,720		

Burada 2004 öncesi bankaların asgari sermaye yeterlilik oranları ortalaması % 12,4864 ten % 12,0909 a düşmüştür. Sermaye yeterlilik oranlarının artmasının istendiği göz önüne alındığında bu azalış kötü gözükmemektedir ancak 2006 yılında BDDK tarafından asgari sermaye yeterliliğinin % 12'ye getirilmesi istendiği göz önüne alındığında bu azalışın % 12'nin altına düşmemesi durumunda olumsuz bir durum teşkil etmeyeceği söylenebilir. Ayrıca buradaki değerler ortalama şeklindedir ancak Türkiye Bankalar Birliği'nin "Türkiye'de Bankacılık Sistemi Seçilmiş Rasyolar 2001-2010" isimli raporundaki verilerin tamamına göz atıldığında 2007 yılına gelindiğinde 2001 yılına göre bir artış olduğu göze çarpmaktadır.

Bu sonuçlara göre dördüncü hipotezde olarak belirtilen "2004'te Basel II Sermaye Uzlaşısı yayımlandıktan sonraki 3 yılda, 2004'ten önceki 3 yıla göre Sermaye yeterliliği oranlarında anlamlı bir fark vardır" hipotezi reddedilir. Zira 2001 yılından 2007 yılına gelindiğinde bir artış olmasına rağmen üçer yıllık dilimler karşılaştırıldığında bir azalış olduğu görülüyor. Bu sebepten dolayı anlamlılık düzeyine bakmanın gerekliliği dahi yoktur.

Bu iki durum birlikte yorumlanacak olursa; takipteki kredilerdeki anlamlı azalış sermaye yeterliliğinin önemini azaltmıştır denebilir. Çünkü elde yüksek oranlarda sermaye bulundurulmasının en önemli gerekçelerinden biri geri dönmeyen kredilerin yarattığı boşlukları bu sermaye ile kapatmaktır. Oysa 2004 sonrası kredilerin çoğunun geri dönmeye başlamış olmasıyla hazırda sermaye bekletmenin de gereksiz olduğu ve buna bağlı olarak bu sermayeleri boşta bekletmek yerine risk olarak başka işlemlerde kullanmanın daha akılcı olduğu düşünülebilir.

4.2.2.3. Ölçeklere Göre Analizler

Genel bir bakışın ardından bu oranların daha önceden belirtilen ayrımlar içerisindeki durumunu görmek amacıyla grupların her biri için ayrı ayrı yapılmış olan T-Testi analizi sonuçlarını tek bir tabloda gösterecek olursak:

Tablo 4: Ölçeklere Göre Bankaların Anlamlılık Düzeyleri

Ölçek	Banka Tipi	Takipteki Krediler/Toplam Krediler*	Sermaye Yeterlilik Oranları*
Büyüklüğüne göre	Büyük Ölçekli Bankalar	0,02	0,706
	Orta Ölçekli Bankalar	0,092	0,115
	Küçük Ölçekli Bankalar	0,031	0,504
Yabancı Partneri Olup Olmamasına Göre	Yabancı Partneri Olan Bankalar	0,027	0,306
	Yabancı Partneri Olmayan Bankalar	0,008	0,266
Halka Açık Olup Olmamasına Göre	Halka Açık Olan Bankalar	0,005	0,384
	Halka Açık Olmayan Bankalar	0,083	0,294
Kamu Bankası – Özel Banka Ayrımına Göre	Kamu Bankaları	0,022	0,592
	Özel Bankalar	0,062	0,643

*0,05 de anlamlılık düzeylerini ifade etmektedir.

Tablo üzerinden genel bir değerlendirme yapılacak olursa, yapılan ayrımlar üzerinden bakıldığında büyük bankalar, yabancı partneri olmayan bankalar, halka açık olan bankalar ve kamu bankası olan bankalar kriterleri uygulamaya daha iyi şekilde hazırlanmıştır denebilir. Burada halka açık olmak bir şeffaflık göstergesi olarak göze çarparken düzenlemelere daha hızlı uyum göstermiş olmaları olağan bir gelişmedir. Burada Türkiye'nin küresel mali krizi diğer ülkelere göre daha olumlu bir şekilde atlattığı daha iyi gözükmektedir. Zira yabancı partneri olmayan bankaların daha çok içe dönük prensipler ile çalışıyor olmasını ve bu bağlamda yabancı partneri olan bankalara nazaran daha olumlu rakamlara ulaşılmış olduğu görülmektedir. Ayrıca herhangi bir değişikliğe uyum sağlanması gereksinimi oluştuğunda bunu ilk olarak büyük ölçekli işletmeler uygulamaya

başlamaktadır. İşletmelerde olduğu gibi bankalar için de aynı durumun olması kaçınılmazdır.

SONUÇ

Her ne kadar ülkemiz bu süreci oldukça başarılı bir şekilde geçirmiş olsa dahi, yaşanan küresel kriz yürürlükte bulunan Basel II kriterlerinin sorgulanmasına neden olmuş ve bu kriterlerin yetersizliği yüzünden küresel krizin bu kadar ağır yaşandığı düşünülmeye başlanmıştır. Bu sebeple Basel II kriterlerindeki eksik kısımları tamamlayıcı olarak görülen Basel III kriterleri yayınlanmış ve yakın zamanda da yürürlüğe girecektir.

2008 yılında ABD de ki konut piyasasıyla patlak veren kısa sürede tüm dünyada etkisini hissettiren finansal kriz birçok bankanın yetersiz ya da düşük sermaye ve nakit akışıyla faaliyetlerini sürdürdüğünü göstermiştir. Kriz döneminde bankalar yaklaşık 2 trilyon US\$ zarar açıklamıştır. Bunda bankaların düşük özkaynak tutarıyla yüksek özkaynak karlılığı sağlamaya çalışmasının da etkisi vardır. Ancak çok düşük ya da yetersiz sermaye ve likidite oranları ile faaliyet gösteren bankaları kredi temerrütlerinden ve diğer yatırımlardan kaynaklanan olası zararlar karşısında iflasa kadar gidebilecek bir sürece sokmaktadır. Bunlar göz önüne alındığında sermaye ve likidite tutma oranlarının yükseltilmesi gerekliliği kaçınılmazdır (Walter, 2011: 3).

Ama bunun getireceği olumsuz durumlarda söz konusudur. Basel III 'ün yürürlüğe girmesiyle ortaya çıkacak ilave sermaye ve likidite artırımı sonucunda belirli bir karlılığı hedefleyen bankaları artan sermaye maliyetini ve diğer yükümlülükleri de hesaba katarak daha az riskli gördükleri kurumlara kredi vermeleri ortaya çıkacaktır. Daha yüksek riskli sınıflandırılan kobilerin kredi kaynaklarının azalması veya faiz oranlarının yükselmesiyle ekonomide küçülme gözlenebilecektir.

Yapılan çalışmalarda sermaye ve likidite oranının arttırılmasının krizleri ne kadar etkileyeceği hakkında kesin bir bilgi yokken, bu soruya cevap arayan bazı çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmada kriz öncesi çekirdek sermaye/risk ağırlıklı varlıklar oranının uzun vadeli küresel ortalamasının %7 olduğu, bu oranın %1 oranında yükseltilmesinin ve Basel Bankacılık Komitesi tarafından getirilen likidite standartlarının uygulanması halinde kriz olasılığının %4,6 'dan %2,3'e gerileyeceği tahmin edilmektedir.(BDDK, 2010: 9).

12 Eylül 2010 tarihi itibarıyla kamuoyuna açıklanan Basel III, "küresel krizde Basel II yeterli olmadı" eleştirisine karşılık olarak Basel Komitesince hazırlanmış ilave bir metin olup, Basel II hükümlerini ortadan kaldırmazken, mevcut hükümlere ilaveten yeni hükümler tesis etmektedir. Küresel krizin en önemli sebepleri olarak ilan edilen yüksek kaldıraç oranları (yüksek borçlanma), yetersiz likidite ve yeterince güçlü olmayan sermaye yapısı, vb. unsurlara birer açılım getirmesi sebebi ile Basel III'in finansal sisteme katkısının olmayacağını söylemek mümkün değildir. Zira belirlenen ilave rasyolar Bankaları olağanüstü durumlarda da taahhütlerini yerine getirebilecek güçlü sermaye ve likiditeye zorlayan yeni hükümlerdir. Bu ve benzeri tüm hükümlerin uygulama başarısı getirebilmesi ise, mevzuatı uygulaması beklenen ülkelerdeki yerel otoriteler tarafından gerçekleştirilecek olan denetimler ve yakın takiplere de önemli oranda bağlıdır (Wellink, 2011: 4).

KAYNAKÇA

ARSLAN,İ. (b.t); "Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri", Erişim: Şubat 2013, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/%C4%B0brahim%20ARSLAN/ARSLAN,%20%C4%B0BRAH%C4%B0M.pdf

- BDDK, (2008); “Bankacılık Sektörü Yönetici Kesim Beklenti Anketi”, Erişim Tarihi: Şubat 2012, İnternet erişimi: http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Istatistiki_Veriler/Uc_Aylik_Raporlar/504Beklenti%20Anketi-Eylul2008.pdf,
- BDDK, (2010); “Sorularla Basel III”, Risk Yönetimi Dairesi,
- CELASUN, M. (b.t.); “2001 Krizi Öncesi ve Sonrası”, Erişim: Şubat 2012, <http://www.econ.utah.edu.tr/ehrbare/erc2002/pdf/i053.pdf>
- CİVELEK, B. (b.t.); “Küresel Finansal Kriz ve Bankacılık Sektörü”, Erişim: Şubat 2012, http://www.mgmt.boun.edu.tr/images/stories/dokumanlar/leaders/Issue_010/09-008.pdf
- ÇARIKÇI, E. (b.t.); “Ekonomik Kriz, 5 Nisan Kararları, Krizin Etkileri”, Erişim: Şubat 2012, <http://www.ekodialog.com/makaleler/ekonomik-kriz-5-nisan-kararlari.html>
- DEMİRCİ, Ş.D. (2010); “Yeniden Yapılandırma Sonrası Kamu Bankalarındaki Değişim”, Yayınlanmamış Tezsiz Yüksek Lisans Bitirme Projesi, Ankara Üniversitesi
- GÜNAL, M. (2006); “Para Banka ve Finansal Sistem”, İstanbul; Yeni Dönem Yayıncılık
- KARAÇOR, Z. (b.t.); “Öğrenen Ekonomi Türkiye: Kasım 2000 – Şubat 2011 Krizinin Öğrettikleri”, Erişim: Şubat 2012, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/ZEYNEP%20KARA%C3%870R/KARA%C3%870R,%20ZEYNEP.pdf
- KÖSE, A. (2003); “Para Sermayesinin Yeniden Yapılandırılması: Türk Özel Bankacılık Sektörü Örneği”, Doğu Üniversitesi Dergisi,
- OKSAY, G. (2007); “Türkiye’de Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması ve Yeniden Yapılandırma Sonrası Performanslarının Analizi”, Yüksek lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- ÖZATAY, F. (2009); “Finansal Krizler ve Türkiye”, Doğan Kitap Evi, İstanbul
- SELÇUK, B. (2010); “Küresel Krizin Türk Finans Sektörü Üzerindeki Etkileri”, Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, Kadir Has Üniversitesi
- SERDENGEÇTİ, S. (2002); “Şubat 2001 Krize Üzerine Düşünceler: Merkez Bankası Bakış Açısından Çıkarılacak Dersler”, Erişim: Şubat 2012, http://www.tcmb.gov.tr/yeni.evds/konumsa/tur/2002/METU_Eyl1111.htm
- WALTER, S. (2011); “Basel III: Stronger Banks and a More Resilient Financial System”, Conference on Basel III Financial Stability Institute
- WELLKİNK, N. (2011); “Basel III: a roadmap to better banking regulation and supervision”
- UYGUR, E. (2001); “Krizden Krize Türkiye: 200 Kasım ve 2001 Şubat Krizleri”, Erişim: 2001, <http://www.tek.org.tr/dosyalar/KRİZ-200-20013.pdf>
- ZEREN, F. (2010); “Basel-2 Kriterlerinin Bankacılıkta Kredi Risk Yönetimi Üzerine Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi